ЯК МЕНЕ ОШУКАЛИ В НЬЮ-АРКУ

Не велика втіха гудити самого себе, але іноді легше стає, коли висповідаєшся. Ось і зараз я хочу вилити душу, хоч мені здається, що роблю це скорше з намагання засудити ганебний вчинок іншого, аніж з метою помастити бальзамом наболіле серце. (Я й уяви не маю, що таке "бальзам", та, очевидячки, саме цей вираз підходить). Може, ви пригадуєте, що зовсім недавно я читав лекцію в Нью-Арку молодим джентльменам з якогось там товариства? Одне слово, читав. Перед початком мені випало розмовляти з одним із них, і він заявив, що його дядечко бозна-чому навіки утратив здатність будь-що відчувати. І, бідкаючись, проказав:

– Коли б мені ще хоч раз побачити, як він сміється! Або хоч уздріти, як він плаче!

Я був зворушений. Бо не можу лишатися байдужим до чужого горя. Отож заявив:

– Тягніть-но його на мою лекцію. Він у мене одразу оживе!

– Господи, тільки б вам це вдалося! Вся наша сім’я вік молитиметься за вас,– адже ми так любимо його! Невже ви примусите його сміятися? Невже навернете сльозу на оті спраглі вії?

Серце моє краялося з жалю. Тому я палко повторив:

– Сину мій, приводь свого дідугана. У мене є такі побрехеньки, що, коли в ньому лишилася хоч крихта сміху, він обов’язково засміється, а коли ні, я розповім таке, що він або заплаче, або сконає,– ось побачиш!

Юнак закликав усіх святих пособляти мені й метнувся за дядечком. Він усадовив його переді мною, і я заходився коло старого. Спочатку

розповів такі-сякі побрехеньки, потім кумедніші; я шпурляв у нього масними жартами й обстрілював жвавими дотепами; я напихав його масними анекдотами і, не шкодуючи перцю, посипав з ніг до голови; я розходився й витинав до сьомого поту, до хрипоти аж поки в горлі не пересохло, до знавіснілості й сказу та нічим не зміг допекти старого, не викликав у нього ні усмішки, ці сліз! Анічогісінько! Хоч би тобі натяк на усміх чи крапельку сліз! Я вже й сам себе не впізнавав. Отже, вирішив закінчити лекцію останнім криком відчаю, останнім спалахом гумору – я пожбурив у нього анекдот нищівної сили й шкеребертної дії. І гепнувся на своє місце, знеможений та розгублений вкрай.

Голова товариства підійшов, змочив мені голову холодною водою й запитав:

– Чого ви так шаленіли наостанку?

Я відказав:

– Хотів розсмішити он того старого дурня в другому ряду.

Той зареготав:

– Дарма старалися: він же глухий і німий, та ще й сліпий на додачу, мов той кажан!

Отож скажіть мені, будь ласка, чи гарно було з боку небожа того дідугана отак піддурити зовсім незнайому людину, до того ж круглого сироту? Я запитую вас, як друга, як ближнього свого: гарно це чи ні?

1869